

IMPRICINAȚII

Comedie în 3 acte de JEAN RACINE

TRADUSĂ ÎN VERSURI

DE

EDGARD T. ASLAN

ACTUL III

(Urmare)

SCENA I

CHICANEAU, LEANDRU, SUFLEURUL

CHICANEAU

Da, d-le, da; astfel mă 'ntoarseră 'n tot felul.
Străin mi-e comisarul, străin și portărelul.
Nu mint măcar c'o vorbă.

LEANDRU

Cred, d-le, ce spui;
Ascultă însă: mintea cu ei să nu ți-o pui.
Nici p'unul nici pe altul nu-i urmări zadarnic.
Vr'un rău lor nu le ai face și te-ai trudi amarnic.
Trei sferturi din avere pîn' azi le-ai și pierdut,
Umflând la saci cu acte, ce teancuri s'au făcut;
De te-ar mîna păcatul să-i tragi în judecată...

CHICANEAU

Povața d-tale îmi pare minunată:
Și fără 'ntârziere urma-voiu cum îmi spui;
Dar pentru mine totuși un cuvîntel să pui.

Fiindcă d-l jude ședință astăzi ține,
Indată voi aduce pe fiică-mea cu mine
Pe dînsa s'o întrebe; să mintă n'ar putea;
Iar cînd e la răspunsuri, sînt prost pe lîngă ea.

LEANDRU

Te du și-apoi revino, vei căpăta dreptate.

SUFLEURUL

Ce om!

SCENA II

LEANDRU, SUFLEURUL

LEANDRU

Îți par de sigur purtările-mi ciudate.
Dar tată-meu e 'n stare să cadă 'ntr'un păcat.
Măcar în glumă trebui să-i dau de judecat.
Am planul meu, de-almîntreli; voi să condamne bine
Pe-acest nebun ce numai de judecăți se ține.
Dar iată toți ai noștri; de loc n'au zăbovit.

SCENA III

DANDIN, LEANDRU, L'INTIMÉ ȘI PETIT-JEAN (în togă);
SUFLEURUL

DANDIN

Ce's ăștia?

LEANDRU

Avocații.

DANDIN (sufleurului)

Aici de ce-ai venit?

SUFLEURUL

Ca să le-ajut lor, dacă memoria i-înșală.

DANDIN

Pricep (lui Leandru) și D voastră ?

LEANDRU

Sînt publicul din sală.

DANDIN

Incepeți dar

SUFLEURUL

Cînd domni...

PETIT-JEAN

Ei, mai încetinel

N'o să m'audă nimeni dac' îi striga astfel.

Cînd domni...

DANDIN

Pune-ți toca.

PETIT-JEAN

O ! cînd dom ..

DANDIN

Toca, frate.

PETIT-JEAN

Știu ce respect se cade oricine să v'arate.

DANDIN

Atuncia n'o mai pune.

PETIT-JEAN (punându-și toca)

Cînd d-lor... (suflerului) Ușor ;

Din toate, începutul îl știu mai bineșor.

Cînd, d-lor, în juru-mi privesc cu stăruință

Și vîd eu mersul lumii ș'a ei nesocotită,

Cînd printre-atîția oameni, nici unul la un fel,
Nu vîd decît comete și stele nici defel ;
Cînd vîd stăpînitorii și soarta lor cea bună,
Cînd vîd focosul soare și vîd balala lună,

Babilonien

Cînd vîd al lumii sceptru, de la Babibonien

Perși

Macedonien

Trecînd la Perji, șîn urmă la regi Nacedonien ;

poporul

despotismul

Cînd vîd toporul Romei sfîrșind cu Nepotismul,

democratismul

Primind democritismul și 'n urmă monahismul,

Cînd vîd și pe Japonia ...

L'INTIMÉ

Mai ai mult de vîzut ?

PETIT-JEAN

Poftim, mă întrepru ; tot șirul mi-am pierdut,
N'o să mai spun nimică.

DANDIN (lui L'Intimé)

Purtarea 'ți-e neroadă.

Ce nu-l lasăși să-și spue întreaga lui perioadă
Vîrsam sudorî de sînge, să vîd cum D-zeu
Va trece din Japonia pîn' la claponul său,
Și-i întrepru diurnu c'o glumă deșanțată.
Hai, d-le, vorbește.

PETIT-JEAN

Am amușit deodată

LEANDRU

Da, Petit-Jean, urmează ; ai debutat frumos.
Dar pentru ce nevoe lași brațele în jos ?
O statuie nu-ți are atîta țepeneală.
Mai mișcă-te. Fii vrednic : pușină osteneală

PETIT-JEAN (mișcîndu-și brațele)

Cînd.... vîd. . cînd vîd.... că....

LEANDRU

Spune, să te vedem ce vezi,

PETIT-JEAN

De! Nu poți de odată doi epuri să vînezi.

SUFLEURUL

Știm ...

PETIT-JEAN

Știm ...

SUFLEURUL

Că Meta ..

PETIT-JEAN

Meta ...

SUFLEURUL

Știm că Metamorfoza ..

PETIT-JEAN

Aud?

SUFLEURUL

In ce privesce Metam ..

PETIT-JEAN

Metam....

SUFLEURUL

Psicosa. ..

PETIT-JEAN

Psicosa....

SUFLEURUL

Hi! haramul!

PETIT-JEAN

Și cu haramul.

SUFLEURUL

Iar !

Iar....

PETIT-JEAN

SUFLEURUL

Ah ! ce câine ! , .

PETIT-JEAN

Câine !

SUFLEURUL

Ce mai măgar !

PETIT-JEAN

Măgar !

SUFLEURUL

E-o vită avocatul.

PETIT JEAN

Ba D ta ești vită.

Uitați-vă la dînsul ce față scofilcîță !

Să te ia naiba.

DANDIN

Acuma poftim la fapt ; poftim

PETIT JEAN

Știți ce ! Văd că degeaba mereu tot ocolim
 Mă fac să 'ndrug cuvinte de-o poștă și mai bine
 Cuvinte ce de-aice și pîn' în lună ar ține
 Eu unul nu's în stare să 'nșir ce n'am visat,
 Spre-a spune că un câine claponul ne a mîncat.
 Vorba-i că haita asta e-un hoț ce n'are nume,
 Că ne-a mîncat claponul din Mans adus anume
 Că data viitoare de-o fi să nu-l mai scap,
 Procesu-i e și gata, căci o să-i dau în cap,

LEANDRU

Frumoasă conclusiune; cît și exordiu face.

PETIT-JEAN

Eu știu c'ați înțeles'o. Atîta-i; cui îi place!

DANDIN

Ai martori? zi să vie.

LEANDRU

Vezi numai de-o putea;
Azi martorii nu's efteni; nu-i are cine vrea.

PETIT-JEAN

Avem cu toate-aceste, și buni, cum n'are-oricine.

DANDIN

Aduceți-i.

PETIT-JEAN

Aice's, în buzunar la mine.
Na, labelle și capul claponului; acum
Privește și pronunță.

L'INTIMÉ

Recuz

DANDIN

De ce și cum?

L'INTIMÉ

Căci sînt din Mans și dînșii ca și adversa parte.

DANDIN

Drept e că de pe-acolo vin cea mai mare parte

L'INTIMÉ

Da, d-lor....

DANDIN

Vorbi-vei mult, d-le avocat ?

L'INTIMÉ

Eu singur nu știu.

DANDIN

'I place să spue-adevărat.

L'INTIMÉ (cu un glas din cap)

Da, tot ce vinovatul socoate mai năprasnic,
 Tot, d'lor, ce este la muritor mai groaznic,
 Hatîrul ș'elocvența, de vreți să le numesc,
 Unite-s contra noastră.—Deci stau și mă gîndesc ;
 Căci pe de-o parte vaza victimei mă 'ngrijește,
 Iar pe de altă parte Petit-Jean mă umește
 Prin marea-i elocvență.

DANDIN

Stai, d-le avocat ;

Luat-ai mî se pare un ton prea ridicat
 Vezi de-ți scoboară tonul ; să sbieri așa-i păcat.

L'INTIMÉ (cu un ton natural)

O ! am mai multe. (cu un ton pretențios)

Inșă, deși la drept urmează

Ca zisa elocvență precum și zisa vază
 Să ne insufe grijă, noi totuși socotim
 C'a voastră bunătate scut ne va fi. Căci știm,
 Că-i bun Dandin cel mare cu cei făr' de greșală,
 Da, da, Catonul ăsta, a Normandiei fală,
 Ăst soare al dreptății ce n'a pâlî în veci :
Victrix causa Diis placuit, sed victa Catoni ; deci...

DANDIN

Pledează foarte bine.

L'INTIMÉ

Deci, fără suspiciune ;

De-acuma iau cuvîntul și intru 'n chestiune.

Aristotele, primo *peri Politicon*,
A zis drept....

DANDIN

Mă iartă, e 'n chestie-un clapon,
Iar nu Aristotele și nici *Politiconul*!

L'INTIMÉ

Dar, cu autoritatea-i, *Peripateticonul*
Ne-ar dovedi că răul și binele. .

DANDIN

Ce spui ?

Aici Aristotele autoritate nu-i.
La fapt, mă rog.

L'INTIMÉ

Pausanias în a lui *Corintiace*....

DANDIN

La fapt! .

L'INTIMÉ

Incriminează ..

DANDIN

La fapt, la fapt; ei drace!....

L'INTIMÉ

Iar Gaius ..

DANDIN

Faptul, faptul!

L'INTIMÉ

In Prompt...

Ilustru-Armenopol

DANDIN

Acuși te judec !

L'INTIMÉ

C1 ia-o mai domol !

(Repede)

Dar iată faptu.—Un câine în cuhnie pătrunde,
 Dă d'un clapon ce-i place prin formele'i rătunde.
 Acum, cel pentru care vorbesc era lihnit,
 Acel în contra cărui sînt, *autem* jumulit;
 Ș'acela pentru care vorbesc pe-ascuns îmbucă
 Pe acel în contra cărui sînt. Ordin să-l aducă.
 L'aduc. Și pro și contra apărător numit.
 Pus termen. Trebui vorbă, vorbesc, și am vorbit.

DANDIN

Na! Na! Aceasta se cheamă expozițiune!
 Tot ce-i de prisosință cu liniște ne spune,
 Și cînd la fapt ajunge, aleargă îndrăcit.

L'INTIMÉ

Vezi, asta-i frumusețea.

DANDIN

Ba e ceva pocit.
 Nu mai pledează nimeni c'o astfel de metodă.
 Ce zice-auditorul?

LEANDRU

Că s'a ținut de modă.

L'INTIMÉ (cu pornire)

Ce să vedeți pe urmă? Sosesc ei. Cum sosesc,
 Imi urmăresc clientul. O casă siluesc.
 Ce casă? Casa 'n care Dandin chiar locuiește.
 Pătrund în șura 'n care pe noi ne-adăpostește.
 Ni se aruncă nume de hoți, rău-făcători,
 Ne-apuc, ne dau pe mână de cruzi acuzatori,
 Lui Petit-Jean, colegul. E1, d-lor, ateste
 Oricine știe legea *si quis canis*: Digeste.
De vi... in paragrapho de... de... *claponibus*....
 De nu'i abusul ăsta cu spiritui opus?
 Și, domnii mei, chiar dacă drept este c'a mea parte,
 Citron, mîncă de-a 'ntregu sau numai cît o parte

Din pasărea 'n cheștiune, tot trebui socotit
 Că pîn' l'această faptă nicicum nu v'am greșit.
 Cînd oare vr'o dojană de voi a fost primită ?
 De cine casa voastră a fost mereu păzită ?
 Cînd, după cuviință, pe hoți nu i-am lătrat ?
 S'o spue avocații pe care i-a mușcat
 Acel Citron, de toge Avem bucăți din ele.
 Spre-a noastră descărcare voiți dovezi mai grele ?

PETIT-JEAN (lui Dandin)

Vezi, d le....

L'INTIMÉ

Sfirșește.

PETIT-JEAN (idem arătând pe L'Intime)

Că d-nu...

L'INTIMÉ

Nu sfirșești ?

PETIT-JEAN

A răgușit....

L'INTIMÉ

Sfirșește. Hă ! hă !

DANDIN

Să te-odihnești

Un pic, ș'apoi conclud.

L'INTIMÉ (greou)

Fiindcă ni se spune
 Să răsufăm, și margini la vorbă ni se pune,
 Eu, făr' să las nimica, făr' a prevarica,
 Voiu enunța temeinic și vă voiu explica,
 Voiu pune 'n evidență idea-universală
 Și faptele cuprinse în chestia-actuală.

DANDIN

De zece ori mai bine ar spune orice fleac
Decît s'o mai scurteze odată. Om ori drac,
Orice vei fi, conchide, sau Domnul te trăsnească.

L'INTIMÉ

Sfîrșesc.

DANDIN

A!

L'INTIMÉ

Mai nainte ca lumea să se nască...

DANDIN (căscând)

Să trecem la diliviu, mă rog.

L'INTIMÉ

Nainte, zic,

Ca lumea să se nască, să iasă din nimic,
Materia în sînu-i ținea acufundate
Pămîntul, universul, întreaga fire, toate.
Elementele: aer, pămînt, foc, ocean,
Turtite, 'ngrămădite, formau ca un morman,
O amestecătură, o masă fără formă,
Un chaos, un desordin, o 'nvălmășală-enormă.
*Unus erat toto naturae vultus in orbe,
Quem Graeci dixerere chaos, rudis indigestaque moles.*

(Dandin adoarme și cade de pe scaun)

LEANDRU

Ce mai cădere, tată!

PETIT-JEAN

Cum doarme de cumplit!

LEANDRU

Ei Doamne, scoală, tată.

PETIT-JEAN

Ce, d-le, ai murit?

LEANDRU

Hai tată !

DANDIN

Cum ? ce este ? ce vreți ? Bre ! ce om vajnic !
N'am tras, zău, nici odată, un somn așa de strașnic.

LEANDRU

E timp să'ți dai sentința.

DANDIN

Da ? La galere !

LEANDRU

Cum ?

Un câine la galere !

DANDIN

Mai știi ce spun acum !
Ba haosul, ba lumea ! mi-e mîntea tulburată.
Te rog, conchide.

L'INTIMÉ (arătându-i niște cămișori)

Vino, familie 'ncercată ;
Veniți, bieți prunci ! vor dinșii orfani să deveniți ;
Veniți, cu graiul vostru copilăresc vorbiți,
Da, d-lor, răstriștea asupra-ne picat-a.
Sîntem orfani ; vă cerem să ne redați pe tata.
Pe tatăl nostru ; acela ce ne-a născut pe noi.
Pe tatăl nostru care....

DANDIN

Apoi ? apoi ? apoi ?

L'INTIMÉ

Pe tatăl....

DANDIN

Isprăvește ! Ce dandana ! Luați-i :
Udat-au pretutindeni.

L'INTIMÉ

Au plîns nevinovații.

DANDIN

Uf! Sufletu-mi începe de jale-a fi cuprins.
 Așa-ı cînd știi atinge ce trebuie atins.
 Ce mare 'ncercătură! S'a și făcut lumină.
 Aflat e vinovatul; n'ascunde a lui vină.
 Dar de-ı pronunț osînda, tot nu m'ouı descurca.
 Țști copilași, sërmanii, n'o s'aibă ce mînca.
 Să nu mai vie nimeni. Am tiebi de pus la cale.

SCENA IV

DANDIN, LEANDRU, CHICANEAU, ISABELA,
 L'INTIMÉ, PETIT JEAN

CHICANEAU

Rog...

DANDIN

Hai, mai judec, numai de dragul d-tale.
 Adio... Dar, ia spune, copila cine e.

CHICANEAU

E fică-mea.

DANDIN

Oprește-o; poștește-o 'ncoace, de!

ISABELA

Ai treabă, mi se pare.

DANDIN

Ce treabă? Nici o treabă.

(Iu Chicaneau)

Imi place! ũ ești tată și n'o spui mai degrabă!

CHICANEAU

Rog...

DANDIN

Știe ea procesul cum d-ta nu-l știi.
Vorbește... Ce frumoasă-i, ce ochi ! minunății !
N'ajunge asta, dragă, mai trebui cuminție.
Privind fetița asta simt o plăcere vie.
Știi oare că 'ntr'o vreme am fost un craiu și eu ?
Vorbea de mine lumea

ISABELA

De sigur, d-l meu.

DANDIN

Să-mi spui acum: la cine să fac eu nedreptate ?

ISABELA

La nimeni.

DANDIN

Pentru tine sînt hotărît la toate.
Vorbește.

ISABELA

N'am nevoie, îți foarte mulțumesc.

DANDIN

Văzut-ai cum tortură pe cei ce tăinuesc ?

ISABELA

Nu, d-le, și sigur nici cînd nu voiu vedea-o

DANDIN

Hai, vin' ; plăcerea asta acuma vei gusta-o.

ISABELA

Să vezi un om în chinuri nu-ți pare dureros ?

DANDIN

De l trece o oră-două, și tot e un folos !

CHICANEAU

Viu, d'le, aice spre-a-ți pune în vedere.. .

LEANDRU

În două vorbe iată întreaga daravere.
E 'n joc o însoțire. Și mai întâi să știi
Că totu-i pus la cale, deci contra să nu fi.
Inamorată-i fata, băiatul o slăvește;
Iar ceea ce vrea fiica și tatăl o dorește.
Acuma dă-ți sentința

DANDIN (șezând din nou)

Indată-i însoțiți;
De mâine, dacă trebuie, azi chiar, de socotiți.

LEANDRU (Isabelei)

Pe socrul d-tale privește-l; d-nul este.
Salută-l.

CHICANEAU

Ce înșamnă!

DANDIN

Ne spune vr'o poveste?

LEANDRU

Din punct în punct noi facem precum ai ordonat

DANDIN

Nu-i chip să schimb nimica: e lucru judecat

CHICANEAU

Nu poți lua o fată când dînsa nu voește.

LEANDRU

Frumoasa Isabelă să spue ce gîndește.

CHICANEAU

Ești mută? Nu se cade ca să mai taci astfel.
Vorbește.

ISABELA

Tată dragă, mă tem să fac apel.

CHICANEAU

L'oiu face eu apelul.

LEANDRU (arătându-i o hîrtie)

Aceasta 'nchee toate.
Îți vezi iscălitura; vei apela-o, poate?

CHICANEAU

Aud?

LEANDRU

Contractul ăsta e 'n toate regulat

CHICANEAU

Ved, mi-ai jucat o festă; dar cu-asta n'ai scăpat
De-aice o să curgă procesele duzine,
E-a voastră fata, fie, dar punga'i tot la mine.

LEANDRU

Ei, Doamne, cine-ți spune c'avere căutăm?
Noi cerem numai fata, iar punga ți-o lăsăm.

CHICANEAU

A! a!

LEANDRU

Ședința asta a fost pe placu-ți, tată?

DANDIN

Ho! ho! Să nu-mi lipsească procese nici-odată.

Și cît oi fi în viață cu voi mereu oi sta.
Decît d'azi avocații să cate-a mai scurta. —
Dar criminalul nostru ?

LEANDRU

Toți simtă bucurie
Iertare, tată; iartă-l.

DANDIN

Ei bine, liber fie.
Tu, noră, ești pricina acestei bunătăți,
Ș'acum hai să petrecem cu alte judecăți

F I N E